

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IQTISODIY TA'LIMNI
SHAKLLANTIRISH

Hamroyeva Oydin Normurod qizi

Navoiy innovatsiya universiteti Maktabgacha talim tarbiya yonalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Jamiyat rivojlanishi va bozor shakllanishining zamonaviy sharoitida iqtisodiyot, har bir insonning muvaffaqiyati va shuning uchun butun jamiyatning gullab-yashnashi mumkin faqat ko'pchilik odamlar ongli ravishda, urf-odatlar va shaxsiy tajribaga asoslanib, harakat qilsalar ob'ektiv amaldagi qonunlarga muvofiq. Yangi bozor sharoitida ularning kelajagini ta'minlash, kelajak avlodni tayyorlashga mutlaqo yangi talablar qo'yilmoqda ishlab chiqarishda ishtirok etish va zamonaviy iqtisodiy shakllarga kirishga tayyorlikni shakllantirish iqtisodiyot nazariyasi va amaliyotini o'rganish va shakllantirish uchun mumkin bo'lgan munosabatlar yosh avlodning iqtisodiy tafakkuri. Bu iqtisodiy tushunchada ham ko'rsatilgan o'rta kasb-hunar maktabida ta'lim.

Kalit so'zlar: bola, maktabgacha ta'lim, iqtisodiy bilimlar, shakllanish bosqichlari, natijalar.

Аннотация: В современных условиях развития общества и формирования рынка экономика, успех каждого человека и, следовательно, процветание всего общества возможны только в том случае, если большинство людей сознательно, исходя из традиций и личного опыта, действуют объективно в соответствии с действующими законами. В новых рыночных условиях предъявляются совершенно новые требования к обеспечению своего будущего, к подготовке следующего поколения к участию в производстве и формированию готовности к вхождению в современные экономические формы, к изучению теории и практики экономики и возможных отношений к формированию экономического мышления подрастающего поколения. Это также отражено в экономической концепции образования в средней профессиональной школе.

Ключевые слова: ребенок, дошкольное образование, экономические знания, этапы становления, результаты.

Abstract: In modern conditions of social development and market formation, the economy, the success of each person and, consequently, the prosperity of the whole society are possible only if most people consciously, based on traditions and personal experience, act objectively in accordance with applicable laws. In the new market conditions, completely new requirements are imposed to ensure their future, to prepare the next generation to participate in production and to form readiness to enter modern economic forms, to study the theory and practice of economics and possible attitudes to the formation of economic thinking of the younger generation. This is also reflected in the economic concept of secondary vocational school education.

Keywords: child, preschool education, economic knowledge, stages of formation, results.

Iqtisodiyotni inqirozdan olib chiqish bo'yicha davlat dasturlarini amalga oshirishda ko'plab jiddiy qiyinchiliklar turli toifadagi ishchilarning kasbiy qobiliyatsizligi, ularning iqtisodiy bilimlari va bozorni boshqarish tajribasining etishmasligi natijasidir, degan tezis

shubhasiz. Bularning barchasi nafaqat iqtisodiy ta'lim mazmunini tubdan o'zgartirish, balki o'quv jarayonini jiddiy tashkiliy va uslubiy qayta qurish zarurligini taqozo etadi. Biz tizimni yaratish haqida gapiramiz, uning asosiy tamoyillari uning barcha bo'g'inlarining uzluksizligi, mintaqaviy va tarmoq xususiyatlarini, shaxs va umuman jamiyat ehtiyojlarini hisobga olgan holda o'qitishning gradatsiyasi va o'zgaruvchanligi bo'lishi kerak.

Fuqarolik ta'limi fuqaroning o'z mamlakatining ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy hayotidagi ishtirokini o'z ichiga oladi, inson mustaqil, tashabbuskor, intellektual rivojlangan, aloqa aloqalarini o'rnatadigan, boshqa odamlarga nisbatan bag'rikeng, amalga oshirilayotgan o'zgarishlarni idrok eta oladigan va tegishli qarorlar qabul qila oladigan bo'lishi kerak. Bu fazilatlarining barchasi maktabgacha yoshdagi bolalik davrida yaratilgan va shuning uchun bolaning quyidagilarga qodir bo'lishi juda muhimdir:

1) odamlar umumiy (oziq-ovqat, suv, uy-joy, dam olish, pul va boshqalarga ehtiyoj borligini tushuning.) va farqlar (jamiyatdagi ijtimoiy, iqtisodiy mavqe, tashqi ko'rinish, an'analar, qadriyatlar va boshqalar.);

2) dunyodagi hamma narsa asta-sekin o'zgarib borayotganiga tayyor bo'ling va bu o'zgarishlarning zarurligi va muqarrarligini tushuning;

3) qaror qabul qilish uchun bir nechta imkoniyatlar mavjud bo'lgan vaziyatlarni aniqlay olish va ulardan eng maqbulini tanlash;

4) oila, maktabgacha, qo'shnilar, do'stlar jamoasida yashang;

5) ishlab chiqarish, mehnat vositalari va mahsulotlari, materiallar, resurslar va ularning kelib chiqishi haqida fikrlarga ega bo'ling;

6) tirik mavjudotlar, tabiiy resurslar va ularning odamlar tomonidan jamoaviy foydalanishining o'zaro bog'liqligi va bog'liqligini tushunish.

Iqtisodiy ta'lim, tarbiya va fikrlash sohasidagi tadqiqotlarning kengligi va xilma-xilligi asosan boshlang'ich, o'rta va yuqori darajalarga ta'sir qiladi va boshlang'ich maktab yoshi propedevtik hisoblanadi.

Biz bu holatga to'liq rozi emasmiz. Yaqinda maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatini kuzatar ekanmiz, berilgan savollarni tahlil qilar ekanmiz, ularni iqtisodiy mazmun bilan bog'liq o'ta jiddiy muammolar qiziqtirayotganiga duch keldik. Ular orasida eng keng tarqalganlari: tovarlarning narxi, ehtiyojlari va ularni qondirish, nima uchun bir xil tovarlarning narxi har xil, tovarlarning paydo bo'lishi, pul, valyuta tushunchasi, nima uchun hamma har xil maosh oladi, hamma narsani pulga sotib olish mumkinmi, pul bo'lmaganda nima qilish kerak, nima uchun onam boshqa bolalar kabi o'yinchoqlar sotib olmaydi, bu erda tovarlar ishlab chiqariladi, boshqalarni ba'zi materiallardan yasash mumkinmi va hokazo. Ko'pincha bolalarning nutqida so'zlarni eshitish mumkin: reklama, barter, almashinuv, biznesmen, sug'urta, bank va boshqalar, ularning ko'pchiligi hech qanday ehtiyojsiz bilmaydi yoki ishlatmaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning bunday "Iqtisodiy" qiziqishini qanday izohlash mumkin? Bizning fikrimizcha, buning sababi iqtisodiyotning odamlar hayotining barcha sohalariga va birinchi navbatda, oila hayotiga kirib borishida, bola har qadamda o'z oilasi a'zolari muhokama qiladigan iqtisodiy muammolarga duch keladi. Biz har doim bolaning bunday qiziqishini qondiramizmi? Maktabgacha yoshdagi bola mehnat, ishlab chiqarish, ishlab chiqarish vositalari, ehtiyojlar, byudjet, soliqlar, jamg'armalar, yo'qotishlar, foyda kabi murakkab iqtisodiy tushunchalar va

toifalarni idrok eta oladimi va tushuna oladimi? Maktabgacha yoshdagi bolalarda iqtisodiy fikrlash elementlarini shakllantirish mumkinmi? Ular tadbirkor, marketolog, menejer, broker va hokazo kasbining mohiyatini tushuna oladimi?? Ushbu kasblarga hurmat bilan qarash uchunmi? Bizning fikrimizcha, bu muammolarni hal qilish mumkin va zarur.

Bo'lajak yosh barkamol avlodimiz jamiyatning ishlab chiqarish, ijtimoiy-siyosiy, madaniy va iqtisodiy hayotida ishtirok eta olishi uchun yurtimizda tinchlik, osoyishtalik va farovonlik bo'lishi zarur.

Ijtimoiy farovonlik iqtisodiy ijtimoiylik va turmush tarzining umumiy shartlarini anglatadi. Farovonlik iste'mol bilan cheklanmaydi, balki yashash qulayligini ham talab qiladi. Agar hamma narsa etarli bo'lsa, farovonlikni ta'minlab bo'lmaydi.

Uskunalar: o'yinchoqlar, pul bilan qog'ozlar, suv va havo ifloslanishi rasmlar, hayvonlar rasmlar zarar qilinmoqda, o'simliklar yuqoriga ko'rsatib, bayrog'i, shtamp rasmlar, flomaster.

Dars usuli: talabalar "Zanjir" usulida "Iqtisodchi", "Zabiatshunos", "Advokat" so'zlarini aytadilar va 3 guruhga bo'linadi. Har bir guruh savdo, arzon, qimmat, tovarlar, pul, barter va ishbilarmonlar tushunchalarini maktabgacha yoshdagi bolalarga (agar nomiga ko'ra "Iqtisodchilar" guruhi bo'lsa) tadbirlarda, voqealarga boy o'yinlarda ochib beradi. Guruh a'zolari ishbilarmonlik o'yinlari, tasviriy illyustratsiyalar va reklamalardan foydalangan holda ijodiy yondashadilar.

"Tabiatshunoslar" guruhi o'z guruhini maktabgacha yoshdagi bolalarni nafas olayotgan havo, suv va erni ifloslantirmaslikka, hayvonlarga zarar bermaslikka, o'simliklarni yo'q qilmaslikka o'rgatishda himoya qiladi.

"Huhuqchilar" guruhi o'z guruhini bolalarga nima mumkin va nima mumkin emasligini, davlat ramzlarini o'rgatish, o'z ona yurtiga va ota-onalariga muhabbat uyg'otish bo'yicha himoya qiladi. Oxirida o'qituvchi har bir guruhning natijasini baholaydi, yakunlaydi va yakunlaydi.

Bolalarni iqtisodiy bilim, ko'nikma va malakalarni egallashga tayyorlash. Buning uchun maktabgacha yoshdagi bolalarning fikrlash doirasini kengaytirish va chuqurlashtirishga imkon beradigan turli vaziyatlarni ishlab chiqish, ushbu vaziyatlarni hal qilish variantlarini amalga oshirish uchun sharoit yaratish; iqtisodiy bilimlarni olish uchun asos bo'lgan mantiqiy va matematik fikrlarni rivojlantiradigan o'yinlar majmuasini amalga oshirish kerak.

Ikkinchi bosqichni amalga oshirish yo'nalishlari

1. Maktabgacha yoshdagi bolalarning iqtisodiy savodxonligi darajasi mezonlarini ishlab chiqish. Shunga ko'ra, dastur bo'limlari integratsiyasi.

"Matematika-iqtisodiy-mehnat", ta'lim - iqtisodiy, "Ma'naviyat - iqtisodiyot", "chet tillari - iqtisodiyot" va boshqalar.

2. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun "o'yinlar labirint" tizimini ishlab chiqish va amaliy sinovdan o'tkazish.

3. "Tabiatdagi ta'lim" kompleks dasturini yaratish. Ushbu murakkab dasturda maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tabiat bilan bevosita o'yin, tabiiy boylik va foydalarning iqtisodiy qiymatini ko'rsatadigan o'quv faoliyati, tabiat qalbida sog'liqni

saqlash faoliyati shaklida ta'sirlanadilar. Iqtisodiy tushunchalar va so'zlardan foydalangan holda chet tillaridan rus va ingliz tillarini o'rganishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Hozirgi kunda bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida barchaga, shu jumladan maktabgacha yoshdagi bolalarga iqtisodiy ta'lim to'g'risida asosiy tushuncha berish muhimdir. Ushbu yoshdagi bolalar uchun iqtisodiy ta'lim tushunchalari bolalar ongiga maxsus tashkil etilgan mashg'ulotlar va darslar shaklida emas, balki kundalik hayotda o'yin va mehnat faoliyati jarayonida singdiriladi.

O'qituvchi uchun bolaning yoshi va mahorat darajasini hisobga olgan holda mohirlik bilan sharoit yaratish muhimdir.

Iloji bo'lsa, bolalar bog'chasining tayyorgarlik guruhida iqtisodiy ta'lim tushunchalarini shakllantirishga yordam beradigan alohida burchak yoki alohida xonani tashkil qilish kerak. Xonada yoki burchakda "do'kon-do'kon", "maktab-maktab", "bozor-bozor" o'yinlarini o'ynash uchun uskunalari bo'lishi kerak.

- Do'konchining kepkasi va xalati
- O'yinchoq tokchasi
- Ta'lim vositalari tokchasi
- Meva murabbo
- Sabzavotli tokcha
- Kassa apparati
- Tarozi
- Xaridorlar uchun sumkalar.
- Qog'oz pul

Maktabgacha yoshdagi bolalar turli xil harakatli o'yinlarni o'ynash orqali iqtisodiy ta'limning quyidagi oddiy tushunchalarini o'rganadilar.

- Narx sifatsiz
- Mahsulotni tejash
- Pul yo'qotish
- Arzon foyda
- Qimmat barter
- Sifat-bu valyuta
- Bank tadbirkor
- Reklama

Shundan kelib chiqib, mamlakatimizning iqtisodiy va ma'naviy hayoti har tomonlama sog'lom va kuchli salohiyatga ega bo'ladi. Ular mamlakatimizning asosiy Qonunini mukammal bilishlari va uning normalariga muvofiq harakat qilishlari kerak.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida "Konstitutsiya saboqlari" Konstitutsiyasini o'rganish bo'yicha maxsus kurs o'qitiladi.

Har bir bola o'zini eng buyuk inson ekanligini, uni boshqa tirik mavjudotlardan nimasi bilan farq qilishini yuragidan his qilishi kerak.

Maktabgacha ta'limda huquqiy ta'lim 3 bosqichda amalga oshiriladi.

- o'rta yosh (3-4 yosh)
- katta yosh (4-5 yosh)
- maktabga tayyorgarlik davri (6-7 yosh)

Dasturning maqsadi bolalarda umumiy axloqiy me'yorlar talablariga javob beradigan va ularning shaxs sifatida rivojlanishi uchun asos bo'ladigan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir.

Dasturning vazifalari:

- bolalarda hayotdagi ijodiy va salbiy holatlarga nisbatan sezgirlikni singdirish;
- umumiy axloqiy ko'nikmalarni rivojlantirish, kattalar, tengdoshlar bilan muomala qilish, kerak bo'lganda o'z qarashlarini himoya qilishga o'rgatish;

- Davlat, uning ramzlari, Konstitutsiya va qonunlar to'g'risida dastlabki g'oyalarni shakllantirish;

- maktabgacha yoshdagi bolalarga birinchi huquqiy ta'lim berishda bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olish kerak. Huquqiy qoidalarni tushuntirishda o'yin usullaridan foydalanish tavsiya etiladi. Bolalarga birinchi huquqiy tushunchalarni berish orqali ularning qoidalarga rioya qilishlariga erishiladi. O'rtasida tayyorlash shaklida huquqiy ta'lim (3-4 yoshda), katta (4-5 yoshda) va maktab tayyorgarlik davri (6-7 yoshda) atrof-muhit, tabiat bilan tanishish, badiiy, etiket ta'lim bu bir-biriga har bir yo'nalishini taalukli, saboq ichiga olgan tomonidan organik amalga oshiriladi.

O'rta yosh davri (3-4 yosh)

- bolalarni tug'ilgan joyi va vatanini sevishga o'rgatish - 1 faoliyat.

- oila a'zolarining ota-onalari, aka-uka va opa-singillariga hurmatni tarbiyalash-1-dars

- mumkin, imkonsiz, yaxshi, yomon kabi tushunchalarni ajratishga va ularning ma'nosini tushunishga o'rgatish-1-dars

- bolalarni muloyim, intizomli va g'amxo'r bo'lishga o'rgatish-1-dars

Jami: 5 ta mavzu

Katta yosh davri (4-5 yosh)

- Vatan, shahar, qishloq, mahalla, xalq, urf-odatlar, bolalar tug'ilib o'sgan tarixiy joylar haqida dastlabki tushunchalarni berish - 2-dars

- O'zbekiston Respublikasining ramzlari: bayroq, gerb, madhiya bilan tanishtirish va ularga hurmat bilan munosabatda bo'lishni tarbiyalash, 2-dars

- harbiy kuchlarga qiziqish uyg'otish orqali bolalarda jasorat, jasorat, vatanparvarlik tuyg'usini buzish - 1 mashq

- bolalarga intizom qoidalarini o'rgatishda davom etish va ularning yaxshi, yomon va imkonsiz tushunchalarini rivoyatlar orqali tushuntirish - 1 sessiya

Bolalarga O'zbekiston Respublikasining davlat tili o'zbek tili ekanligini turli shakllarda tushuntirishni davom ettirish (tez gapirish, maqollarni o'rgatish, she'r yodlash va hikoyalar aytib berish orqali) - 1 faoliyat

Maktabga tayyorgarlik davri (6-7 yosh)

Mustaqil O'zbekiston, ozodlik, mustaqillik, o'z milliy tiliga ega bo'lish haqidagi tushunchalarini kengaytirish va ularga milliy bayramlarni qayta tiklash haqida g'oyalar berish-2 sessiya

O'zbekiston Respublikasining ramzlari: bayroq, gerb, madhiya, milliy valyutamiz haqidagi bilimlarni yanada mustahkamlash - 1 mashq

Konstitutsiya moddalarini bolalarga etkazish
(1,4,5,6,29,36,37,40,41,49,50,52,55,64,54,68,70,89,122,126) - 3 ta trening

Bolalar qalbida o'zbek millatiga, uning tili va urf-odatlariga muhabbat va hurmat tuyg'ularini shakllantirish, milliy g'urur tuyg'usini tarbiyalash. Bolani o'zini shaxs sifatida anglashga o'rgatish - 1-dars

Milliy bayramlarimiz, Mustaqillik kuni, Navro'z, Hayit va boshqalar haqida tushuncha berish. Ma'naviy merosimizni asrab-avaylash va uni o'rganish bizning burchimiz ekanligini tushuntirish - 1 mashq

Jami: 8 ta mavzu

O'qituvchi kundalik mashg'ulotlarda 20 ta mashq va o'yin mavzusi orqali bolalarga Konstitutsiya moddalari mazmunini o'rgatadi.

Dunyodagi barcha odamlar kundalik ishlarida er, suv va havodan foydalanadilar. Er va suv qanchalik toza bo'lsa, inson salomatligi shunchalik yaxshi bo'ladi.

Biz xohlaymizmi yoki yo'qmi, har kuni chiqindilar chiqadi. Yoshu qari uchun bu chiqindilar bilan erni, suvni va havoni ifloslantirmaslikka harakat qilish juda foydali. Nafas olayotgan havosi va ichadigan suvi toza bo'lishi kerakligini tushunmaydigan odamlar tabiatga oqilona munosabatda bo'lolmaydilar.

Ota-bobolarimiz tog'lar va tog'larni, ko'llar va daryolarning pokligini, er osti va er usti boyliklarini himoya qila olishgan. Hatto suvga tupurish ham gunoh hisoblangan.

Bolalikdan bunday tushunchani singdirish yaxshi samara beradi. Mutaxassislarning fikriga ko'ra, bolani besh yoshgacha tarbiyalash uning hayoti davomida olgan ta'limining aksariyat qismini tashkil qiladi. Shuning uchun uchinchi ming yillik bolasi dasturi asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiatga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish va hayvonlarga zarar bermaslik kabi tushuncha va tasavvurlar shakllanadi.

Ushbu vazifalar mashg'ulotlar va kundalik mashg'ulotlarda o'yinlar davomida amalga oshiriladi. Qanday faoliyat turidan qat'i nazar, o'qituvchi bolalarga ekologik ta'lim berishni maqsad qilib qo'yishi kerak. Tabiatni o'rgatish bilan tanishishda hayvonlar, o'simliklar va mevalarni tanishtirish bilan birga ular haqida bilim va ko'nikmalarni yaratish bilan birga ular toza er, toza havo va ifloslanmagan suvga bo'lgan ehtiyoj bilan bog'liq turli vazifalarni bajaradilar. o'yinlar o'ynaladi. Masalan, "Baliqning ko'lga borishiga yordam bering" labirint o'yinida bola baliqning toza suvga borishi uchun to'g'ri yo'lni ko'rsatishi kerak. Aks holda, u baliqni o'ldiradi.

Chizma mashg'ulotlarida o'qituvchi bolalarning chizilgan qog'oziga bulutlar va yomg'ir, daraxtlar, mashinalar, uylar, quyosh nuri, qushlar, gullar, baliqlar, odamlar, fabrikalar rasmlarini chizadi. Bolalarga erni, havoni va suvni ifloslantiradigan narsalar yonida aylana yoki yulduz yasash vazifasi beriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Zakirhodjaev Sh.Ya., Solikhov MU "Physician and bemor" Tashkent - 2016.
2. Siluyanovoy IV Bioethics v Rossii: sennosti izakono., M. 2001.
3. R Karimov Sh.I. Healthy eating - health zone 2015
4. Fauler M.. Ethics is estrinskoedelo. M., 1994.
5. Merta Dj.. Pravochnik vracha obhey praktika. M., 1998.
6. Store NA. Iskusstvo obhniyas bolnomi. M., 1991.

7. Kasimov E.Yu. Art of communication. Toshkent, 1996.
8. CURRENT Medical diagnosis and treatment